
ZAŁOŻENIA DO PROGRAMU APLIKACJI SĘDZIOWSKIEJ

I. CEL KSZTAŁCENIA

Model procesu kształcenia na aplikacji sędziowskiej w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury powinien zagwarantować przygotowanie aplikanta aplikacji sędziowskiej do objęcia stanowiska asesora sądowego, a docelowo pełnienia służby sędziowskiej. Ponadto szkolenie na aplikacji ma stanowić fundament dalszego rozwoju zawodowego, a zatem przygotować aplikanta do systematycznego samokształcenia niezbędnego w służbie sędziego.

II. EFEKTY KSZTAŁCENIA

Dla osiągnięcia założonego celu należy tak modelować proces kształcenia, aby uzyskać pożądane efekty w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji.

1. Wiedza

Aplikant powinien uzyskać przede wszystkim wiedzę z zakresu:

- ustroju i organizacji wymiaru sprawiedliwości,
- prawa materialnego i procesowego obejmującą nie tylko regulacje kodeksowe i pozakodeksowe, ale również znajomość poglądów doktryny i judykatury,
- międzynarodowej ochrony praw człowieka,
- dyscyplin specjalistycznych,
- metod interpretacji tekstu prawnego, a zwłaszcza rozumowania i wnioskowania o charakterze argumentacyjnym.

2. Umiejętności

Aplikant powinien uzyskać umiejętność:

- przygotowania i prowadzenia rozprawy z zastosowaniem metodyki pracy sędziego,
- sprawnego prowadzenia postępowania,
- analizy prawnej i rozumowania prawniczego,
- ustalania stanu faktycznego i przypisanie do tego stanu określonych norm prawnych,
- identyfikacji problemu prawnego występującego w sprawie i właściwej kwalifikacji prawnej, z uwzględnieniem prawa europejskiego i międzynarodowego,

- podejmowania decyzji procesowych i rozstrzygnięć merytorycznych,
- sporządzania decyzji procesowych i ich uzasadnień.

3. Kompetencje

Aplikant powinien mieć:

- świadomość wagi niezależności sądów i niezawisłości sędziów,
- świadomość wagi podejmowanych decyzji interpretacyjnych oraz decyzji dotyczących stanu faktycznego,
- świadomość wartości, które powinny być realizowane w procesie wymierzania sprawiedliwości,
- świadomość konieczności ciągłego pogłębiania wiedzy prawniczej, samokształcenia, analizy bieżącego orzecznictwa i poglądów doktryny,
- zinternalizowane kompetencje etyczne,
- kompetencje komunikacyjne - zdolność do przekazywania i uzasadniania podejmowanych decyzji.

III. SPOSÓB KSZTAŁCENIA

1. Czas kształcenia

Zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz. U. z 2017 r. poz. 146, z późn. zm.) aplikacja sędziowska trwa 36 miesięcy.

2. Sekwencyjność kształcenia

- Aplikanci odbywają zajęcia w Krajowej Szkole oraz praktyki zgodnie z programem aplikacji (art. 27 ust. 3 ustawy).
- Szkolenie aplikantów jest organizowane w ramach 33 cykli szkoleniowych. Cykl szkoleniowy obejmuje zajęcia w Krajowej Szkole (zjazdy), praktyki i kończy się, co do zasady, sprawdzianem wiedzy i umiejętności jej praktycznego wykorzystania. Odstąpienie od sprawdzianu po danym zjeździe i przeprowadzenie go dopiero po kolejnym powinno mieć charakter wyjątkowy i być uzasadnione celami dydaktycznymi, a w szczególności potrzebą łącznego sprawdzenia wiedzy obejmującej zakres tematyczny więcej niż jednego zjazdu.

- Zjazd trwa tydzień (5 dni szkoleniowych), a tylko wyjątkowo jego długość może być inna.
- Zajęcia w trakcie zjazdów składają się z jednostek szkoleniowych trwających po 45 minut każda.
- Praktyki odbywają się w sądach, prokuraturach lub innych instytucjach wskazanych w programie aplikacji w dni robocze od poniedziałku do piątku, w wymiarze do 8 godzin dziennie. Wyjątkowo, Dyrektor Krajowej Szkoły może zarządzić odbywanie praktyki przez aplikantów w sobotę, w takim przypadku aplikant powinien otrzymać dzień wolny od praktyki.
- Aplikantowi powinny przysługiwać następujące przerwy w zajęciach:
 - a) po 4 tygodnie na pierwszym i drugim roku aplikacji,
 - b) 4 tygodnie bezpośrednio przed egzaminem sędziowskim.

3. Metody kształcenia

Kształcenie aplikantów prowadzone jest przy pomocy następujących metod:

- 1) analiza orzecznictwa - *case method* (zajęcia typu A),
- 2) praca z aktami (zajęcia typu B),
- 3) zajęcia uzupełniające (zajęcia typu C),
- 4) symulacje (zajęcia typu D),
- 5) seminarium przed sprawdzianem (zajęcia E),
- 6) repetytorium (zajęcia typu F),
- 7) rozwiązywanie kazusów (zajęcia typu G),
- 8) seminarium po sprawdzianie (zajęcia typu H),
- 9) praktyki.

Ad 1)

Analiza orzecznictwa - *case method* (zajęcia typu A) – praca nad orzeczeniami Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, a także Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz sądów powszechnych. Zajęcia prowadzone tą metodą służą omówieniu zasad wykładni prawa stosowanych przez wymienione sądy. Przed każdym zjazdem przygotowana jest lista orzeczeń do omówienia przez aplikantów. Wykładowca dokonuje wyboru orzeczeń, które są istotne i stanowią o zasadniczych kwestiach omawianych na danym zjeździe. Dobór orzeczeń uwzględnia materiał dydaktyczny przygotowany w ramach

pozostałych metod dydaktycznych, w szczególności na zajęcia typu B i G w taki sposób, żeby rozważane problemy nie powielały się na poszczególnych zajęciach, a były ze sobą powiązane. Przyjmuje się założenie, że nie ma możliwości zapoznania aplikanta z całością orzecznictwa z danej dziedziny, zatem jedynie w części metoda ta może być wykorzystywana do uzyskania wiedzy z zakresu orzecznictwa sądowego. Orzeczenia dobrane na zajęcia powinny być relatywnie reprezentatywne dla danego zagadnienia. Zajęcia prowadzone są tzw. metodą sokratejską – metodą hipotez, poprzez zadawanie pytań i wykształcenie u aplikantów umiejętności identyfikacji i formułowania problemu prawnego.

Na omówienie orzeczeń powinno się przeznaczyć od 2 do 6 godzin dydaktycznych podczas każdego zjazdu. Szczególną wagę należy przykładac do omówienia orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. W czasie każdego zjazdu powinno się przeznaczyć od 2 do 3 godzin dydaktycznych na omówienie orzeczeń sądów krajowych (zwłaszcza SN, NSA i TK) oraz dodatkowo od 2 do 3 godzin dydaktycznych na omówienie orzeczeń sądów europejskich.

Ad 2)

Praca z aktami (zajęcia typu B) – to podstawowe zajęcia aplikacyjne o charakterze ćwiczeń. Jest to praca na opracowanych pismach procesowych, fragmentach akt sądowych, będących podstawą do sporządzenia projektów zarządzeń, postanowień i wyroków. Akta powinny być przygotowane w ten sposób, aby analiza obejmowała zagadnienia procesowe problematyki zjazdu, jak i uwzględniała aspekty materialnoprawne. Zajęcia powinny kształtować umiejętność posługiwania się metodyką pracy sędziego oraz wykorzystania instrumentów procesowych należących do przewodniczącego składu. Istotną umiejętnością nabytą przez aplikanta powinna być właściwa organizacja pracy, właściwa preselekcja dowodów, która zapewni efektywność postępowania i podejmowanie trafnych decyzji. Wykładowcy powinni przedstawić aplikantom wytworzone materiały imitujące prawdziwe sytuacje procesowe, zaś aplikanci powinni je ocenić (np. strony formalnej sprawy). Aplikanci powinni, pod kierunkiem prowadzącego, proponować podjęcie określonych czynności po zidentyfikowaniu problemu. W następnym etapie zaproponowane rozwiązania problemu powinny zostać poddane ocenie w ramach dyskusji, której moderatorem jest wykładowca. W ramach tej formy zajęć powinna być dokonywana analiza czynności podejmowanych przez sąd, analiza postępowania dowodowego aż do wyrokowania, powinna też odbyć się dyskusja nad możliwymi sposobami rozstrzygnięcia sprawy wraz ze sformułowaniem ostatecznych

wniosków. Aplikanci powinni nabyć umiejętność subsumcji, samodzielnego budowania argumentów, formułowania wniosków, przeprowadzania analiz, redagowania orzeczeń i uzasadnień. Konieczne jest także zwracanie uwagi na poszczególne czynności biurowe i administracyjne, które należy podjąć, a także na kształtowanie umiejętności poprawnego językowo, zwięzłego i jasnego formułowania poglądów zarówno w mowie, jak i w piśmie. Przygotowane przez aplikantów projekty rozstrzygnięć i ich uzasadnień powinny zostać omówione pod kątem poprawności językowej i możliwości zrozumienia przez odbiorców.

Zajęcia powinny być prowadzone metodą w pełni interaktywną i odbywać się po zajęciach typu A, F i G. Należy przeznaczyć na nie od 8 do 20 godzin dydaktycznych w trakcie zjazdu.

Ad 3)

Zajęcia uzupełniające (zajęcia typu C) - może to być klasyczny wykład (np. biegłego lekarza psychiatry, biegłego z zakresu rachunkowości, językoznawcy), prezentacja multimedialna lub zajęcia warsztatowe (np. szkolenia „miękkie”).

Na zajęcia prowadzone tą metodą można przeznaczyć od 2 do 6 godzin dydaktycznych w czasie niektórych zjazdów.

Ad 4)

Symulacje (zajęcia typu D) – zajęcia, podczas których przeprowadza się symulację rozprawy lub innych czynności sądowych podejmowanych poza rozprawą. Symulacja powinna być wcześniej odpowiednio przygotowana. Celowe jest, aby przebieg symulacji był rejestrowany, a w niektórych wypadkach, żeby podczas symulacji obecny był np. specjalista ds. mediów (autoprezentacji). Po każdej symulacji powinno nastąpić podsumowanie jej przebiegu (pytania, odpowiedzi, wyjaśnianie wątpliwości). Oceny symulacji od strony merytorycznej powinien dokonać wykładowca, natomiast od strony wizerunkowej i umiejętności kontaktów interpersonalnych np. specjalista ds. mediów. W ramach tych zajęć można również dokonać analizy odtwarzanych, wybranych fragmentów nagranych rozpraw np. dotyczących postępowania dowodowego (przesłuchania biegłego).

Symulacja może trwać od 2 do 10 godzin dydaktycznych w zależności od rodzaju czynności sądowych.

Ad 5)

Seminarium przed sprawdzianem (zajęcia typu E) - aplikanci przedstawiają przebieg praktyk w sądach po poprzednim zjeździe ze zwróceniem uwagi na problemy, które wystąpiły w ich trakcie. Seminarium obejmuje omówienie zagadnień materialnoprawnych i procesowych, które wzbudziły wątpliwości aplikantów w trakcie odbywania praktyk np. rozbieżności w metodyce pracy sędziego w różnych regionach Polski. Aplikanci w tygodniu poprzedzającym seminarium powinni mailowo zgłaszać problemy budzące kontrowersje w praktyce, a dotyczące problematyki zjazdu. Podczas seminarium prowadzący zajęcia wyjaśniają zgłoszone problemy.

Seminarium powinno trwać do 2 godzin dydaktycznych, najlepiej pierwszego dnia każdego zjazdu bezpośrednio przed sprawdzianem.

Ad 6)

Repetitorium (zajęcia typu F) – to omówienie podstawowych zagadnień prawa materialnego objętych zakresem tematycznym danego zjazdu. Metoda ta wynika z założenia, że w czasie tygodniowego zjazdu nie ma możliwości omówienia wszystkich zagadnień materialnoprawnych związanych z jego tematyką. Aplikanci powinni otrzymać wcześniej informację, co będzie przedmiotem repetytorium i przygotować się odpowiednio do zajęć we własnym zakresie.

Na repetytorium można przeznaczyć od 2 do 4 godzin dydaktycznych w czasie niektórych zjazdów. Są to zajęcia interaktywne.

Ad 7)

Rozwiązywanie kasusów (zajęcia typu G) – kazusy z zakresu zagadnień prawa materialnego i procesowego powinny być przygotowywane przez wykładowców. Powinny być odpowiednio złożone i wielowątkowe tak, aby uwzględniały jak najwięcej zagadnień przewidzianych do omówienia na danym zjeździe. Kazusy powinny uwzględniać kwestie dotyczące zarówno oceny ujętego w nich stanu faktycznego, jak i konsekwencji prawnych. Stan faktyczny nie powinien być nadmiernie rozbudowany. Kazus w miarę możliwości powinien być skonstruowany według schematu przyjętego w kasusach egzaminacyjnych.

Na rozwiązywanie kasusów powinno się przeznaczyć od 4 do 16 godzin dydaktycznych podczas zjazdu.

Ad 8)

Seminarium po sprawdzianie (zajęcia typu H) – to omówienie wyników prac pisemnych sporządzonych w trakcie sprawdzianu, który odbył się w czasie poprzedniego zjazdu. Osobami omawiającymi wyniki powinni być członkowie komisji powołanej do przeprowadzenia sprawdzianu. Zajęcia odbywają się na kolejnym zjeździe, po sprawdzeniu prac aplikantów, co pozwala na omówienie wyników prac oraz najczęściej powtarzających się w pracach błędów. Możliwe jest zorganizowanie tych zajęć w formie wideokonferencji, gdy nie wszyscy członkowie komisji mogą osobiście uczestniczyć w seminarium.

Na zajęcia prowadzone tą metodą powinno się przeznaczyć do 2 godzin dydaktycznych w trakcie zjazdu.

Ad 9)

Praktyka – to szczególna metoda kształcenia w trakcie aplikacji sędziowskiej. Praktyka powinna odbywać się, co do zasady, w sądzie rejonowym, a w sądzie okręgowym i instytucjach pozasądowych o ile jest to podyktowane tematyką zjazdu. Najpóźniej dwa tygodnie przed rozpoczęciem przez aplikantów praktyki osoba odpowiedzialna za zorganizowanie zjazdu powinna przygotować i przedstawić patronom praktyk zalecenia obejmujące wskazówki co do zakresu i formy praktyki, a odpowiadające przedmiotowi danego zjazdu oraz tematyce sprawdzianu.

IV. ZAKRES KSZTAŁCENIA (BLOKI TEMATYCZNE)

1. Blok zagadnień wstępnych

1.1.

Szkolenie na aplikacji powinno rozpocząć się zjazdem poświęconym problematyce funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, etyce zawodów prawniczych i psychologicznym aspektom przygotowania do służby sędziego. Celem zajęć pierwszego zjazdu powinno być zapoznanie aplikantów z istotą sądowej ochrony praw jednostki, w tym prawem do sądu, konstytucyjnymi gwarancjami niezależności sądów i niezawisłości sędziów, a także prawnymi podstawami ustroju i zasad funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Ponadto aplikanci powinni zapoznać się z zasadami etyki zawodu sędziego i innych zawodów prawniczych. Na pierwszym zjeździe wskazane jest przeprowadzenie warsztatów

psychologicznych poświęconych kształtowaniu umiejętności efektywnego komunikowania się z osobami uczestniczącymi w postępowaniu, ze szczególnym naciskiem na aktywne słuchanie, ocenę wiarygodności zeznań świadków i stron procesu. Poruszone powinny zostać również kwestie konstruktywnego i sprzyjającego zachowaniu gwarancji obiektywizmu kierowania emocjami i stresem. Ponadto warsztaty psychologiczne powinny koncentrować się wokół budowania właściwego wizerunku aplikanta sędziowskiego i sędziego oraz kwestii związanych z zarządzaniem zespołem.

1.2.

Na drugim zjeździe powinny zostać omówione ogólne zagadnienia prawa międzynarodowego z uwzględnieniem tematyki dotyczącej zarówno sfery prawa cywilnego, jak i karnego, tzn. praw człowieka, obrotu prawnego z zagranicą, skargi i pytania prejudycjalne do TSUE i ETPCz oraz zagadnienia ustrojowe związane z funkcjonowaniem Unii Europejskiej. Pozostałe szczegółowe zagadnienia z zakresu prawa międzynarodowego powinny zostać ujęte w ramach poszczególnych zjazdów poświęconych konkretnej tematyce np. doręczenia pism sądowych, jurysdykcji, pomocy prawnej w przeprowadzeniu dowodu z zeznań świadków. Umieszczenie problematyki prawa międzynarodowego na drugim zjeździe pozwoli na bardziej efektywne kształcenie aplikantów w zakresie zagadnień szczegółowych omawianych na dalszych zjazdach. Powiązanie szczegółowych zagadnień prawa międzynarodowego z odpowiednimi zagadnieniami krajowego prawa materialnego i procesowego, pozwoli na kompleksowe omówienie danej problematyki.

2. Blok karny

2.1. Uwagi ogólne

Szkolenie w bloku karnym powinno być realizowane w ramach 9 zjazdów. Systematyka zjazdów powinna być oparta, z jednej strony na przebiegu procesu karnego i jego poszczególnych stadiach, z drugiej zaś uwzględniać w możliwie kompleksowy sposób zagadnienia materialnoprawne.

Zasadniczymi tematami zjazdów (procesowymi), wyznaczonymi zajęciami typu B powinny być: postępowanie przygotowawcze (ze szczególnym uwzględnieniem czynności sądowych w tym postępowaniu), mediacja, środki przymusu procesowego, elementy kryminalistyki i medycyny sądowej, postępowanie przed sądem pierwszej instancji

(realizowane na trzech zjazdach obejmujących formalną i merytoryczną wstępną kontrolę aktu oskarżenia, przygotowanie do rozprawy, przebieg rozprawy głównej do głosów stron, wyrokowanie), postępowanie odwoławcze, postępowanie po uprawomocnieniu się wyroku, postępowania w sprawach o przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o przestępstwa gospodarcze, postępowanie wykonawcze w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe, wykroczenia i wykroczenia skarbowe, zagadnienia międzynarodowe w prawie karnym.

W trakcie 9 zjazdów bloku karnego zostanie zrealizowanych ok. 340 godzin dydaktycznych zajęć, bez uwzględnienia czasu poświęconego na sprawdziany.

2.2. Prawo karne materialne

Prawo karne materialne było przedmiotem obowiązkowym w ramach nauczania uniwersyteckiego, jednak dotyczyło głównie części ogólnej, a nie szczególnej Kodeksu karnego. Na etapie stosowania prawa to część szczególna jest wykorzystywana w sposób stały, przy wykorzystaniu wiedzy z części ogólnej. Z tego powodu uznać należy za stosowne wykorzystanie wszystkich zjazdów bloku karnego również na nauczanie prawa karnego materialnego, dzieląc zagadnienia z części szczególnej pomiędzy wszystkie zjazdy. Wprowadzenie elementów praktycznych do wiedzy z zakresu części ogólnej powinno następować poprzez wykorzystanie konkretnych przypadków opartych o zdarzenia oceniane na podstawie szczególnych przepisów prawa karnego. Szczególną uwagę należy poświęcić tym typom przestępstw, które w praktyce sądów rejonowych występują najczęściej.

Ustalając kolejność analizy poszczególnych zagadnień – rodzajów przestępstw - powinno kierować się założeniem o wykorzystaniu części ogólnej Kodeksu karnego na każdym zjeździe, przy uwzględnieniu poszczególnych typów przestępstw. Wynika to z pewnej trudności wyodrębnienia wyłącznie zagadnień z części ogólnej na potrzeby utworzenia przypadku, gdyż stany faktyczne tworzone w przypadkach zawsze zakładają wykorzystanie określonych przepisów szczególnych prawa karnego.

Przygotowane przypadki, oprócz kwestii odpowiedzialności za określone zachowania, winny uwzględniać kwestie zasad odpowiedzialności karnej, form popełnienia przestępstwa, wyłączenia odpowiedzialności karnej, przedawnienia karalności, zatarcia skazania oraz odpowiedzialności za przestępstwa popełnione za granicą. Rozwiązanie przypadku powinno uwzględniać kwestie wymiaru kary i środków karnych mających zastosowanie na gruncie konkretnego przypadku.

Podstawową metodą kształcenia w ramach bloku karnego powinno być rozwiązywanie kasusów (zajęcia typu G). Nauczaniu prawa karnego materialnego należy poświęcić ok. 80 godzin dydaktycznych, co stanowi ok. 23% ogólnej liczby godzin w bloku karnym. Liczba ta obejmuje także zagadnienia materialnoprawne związane z prawem karnym skarbowym.

2.3. Prawo karne procesowe

Nauczanie prawa karnego procesowego powinno być przedmiotem wszystkich zjazdów bloku karnego z uwzględnieniem chronologii biegu czynności procesowych. Problematyka dotycząca środków przymusu procesowego oraz zagadnienia związane z „elementem zagranicznym” powinny być omówione w ramach odrębnych zjazdów. W ramach problematyki prawa karnego procesowego należy przewidzieć wprowadzenie elementów właściwych dla postępowania w sprawach nieletnich.

Do nauczania prawa karnego procesowego powinna być wykorzystywana głównie metoda B (praca z aktami), a uzupełniająco metoda A (analiza orzecznictwa). Na części zjazdów mogą być przewidziane wykłady z zakresu metodyki pracy sędziego. Dotyczy to kwestii przygotowania i prowadzenia rozprawy głównej, wyrokowania, postępowania odwoławczego, postępowania z zakresu stosunków międzynarodowych. W zakresie postępowania karnego założyć należy również wykorzystanie metody symulacji.

Czas na nauczanie prawa karnego procesowego powinien wynosić ok. 180 godzin dydaktycznych, co stanowi ok. 53% liczby godzin w bloku karnym. Metodyka pracy sędziego w różnych fazach postępowania powinna być zrealizowana na 8-10 godzinach, co stanowi ok. 3% zajęć w bloku karnym.

2.4. Prawo karne skarbowe

Co najmniej jeden, odrębny zjazd powinien zostać w całości poświęcony problematyce prawa karnego skarbowego i przestępczości gospodarczej.

W powyższym zakresie za główną metodę nauczania należy przyjąć metodę typu B oraz jako uzupełniające metody C, A i G.

Na zagadnienia procesowe związane z prawem karnym skarbowym należy poświęcić ok. 25 godzin dydaktycznych, co stanowi ok. 7,5% liczby godzin w bloku karnym. Liczba ta nie uwzględnia czasu poświęconego na zagadnienia materialnoprawne, gdyż te powinny

zostać uwzględnione w połączeniu z liczbą godzin przeznaczoną na zagadnienia z zakresu prawa karnego gospodarczego, a więc prawa karnego materialnego.

2.5. Prawo wykroczeń i postępowanie w sprawach o wykroczenia

Nauczanie postępowania w sprawach o wykroczenia powinno odbywać się przy pomocy tych samych metod, co nauczanie postępowania karnego, a nadto odbywać się równolegle, co pozwoli na wykorzystanie możliwości prawnoporównawczych. Wystarczające jest przeznaczenie na zagadnienia z postępowania wykroczeniowego czasu na zjeździe poświęconym przebiegowi rozprawy przed sądem I instancji. Prawo wykroczeń powinno być uwzględnione w ramach zajęć typu G poświęconych prawu karnemu materialnemu. Na postępowanie w sprawach o wykroczenia należy przeznaczyć ok. 7 godzin dydaktycznych, co stanowi ok. 2% godzin w bloku karnym.

2.6. Prawo karne wykonawcze

Tematyka ta powinna być przedmiotem jednego zjazdu. Zajęcia powinny być prowadzone przy wykorzystaniu metod B, A oraz G w łącznym wymiarze ok. 30 godzin, co stanowi ok. 8,5% wszystkich godzin dydaktycznych w bloku karnym.

2.7. Pozostałe zagadnienia

Zagadnienia te powinny obejmować w szczególności kryminalistykę, medycynę sądową i psychiatrię sądową. Powinny odbywać się w wymiarze 2-8 godzin dydaktycznych w skali zjazdu. Łączny czas poświęcony na te zagadnienia w bloku karnym to ok. 20 godzin dydaktycznych.

2.8. Uwagi końcowe

W ramach ok. 340 godzin dydaktycznych w bloku karnym, zajęcia typu A (*case method*) powinny zostać zrealizowane w wymiarze od 35 do 40 godzin (ok. 12% godzin dydaktycznych w bloku karnym), zajęcia typu B (praca z aktami) w wymiarze od 140 do 150 godzin (ok. 45%), zajęcia typu C (zajęcia uzupełniające) od 35 do 40 godzin (ok. 11%), zajęcia typu D (symulacje) – ok. 10 godzin (ok. 3%), zajęcia typu E (seminarium przed sprawdzianem) – ok. 9 godzin (ok. 2,5%), zajęcia typu G (kazusy) w wymiarze od 90 do 100 godzin (ok. 30%), zajęcia typu H (seminarium po sprawdzianie) w wymiarze ok. 9 godzin (ok. 2,5%).

3. Blok cywilny

3.1. Uwagi ogólne

Szkolenie w bloku cywilnym powinno odbywać się w ramach 19 zjazdów obejmujących problematykę prawa cywilnego materialnego i procesowego uregulowaną w kodeksach, jak i w aktach szczególnych. Systematyka zjazdów powinna być oparta w zasadniczej mierze na kryterium klasyfikacyjnym przyjętym w kodeksie postępowania cywilnego. Osobne zjazdy powinny zostać poświęcone zagadnieniom postępowania nieprocesowego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych oraz prawa gospodarczego.

Program powinien uwzględnić w możliwie kompleksowy sposób zagadnienia materialnoprawne. Zasadniczymi tematami zjazdów (procesowymi), realizowanymi za pomocą metody B, powinny być: wstępne czynności sędziego i sądu po wniesieniu pozwu (wniosku); postępowanie przed sądem pierwszej instancji, w tym przygotowanie do rozprawy, postępowanie dowodowe, przebieg rozprawy, wyrokowanie i uzasadnianie orzeczeń, postępowanie odwoławcze; postępowanie po uprawomocnieniu się wyroku. W ramach tych zjazdów powinna zostać omówiona tematyka prawa materialnego (głównie zajęcia typu G), co do zasady zgodnie z systematyką kodeksu cywilnego. Zjazdy poświęcone prawu rodzinnemu, prawu pracy i ubezpieczeń społecznych powinny obejmować najistotniejsze zagadnienia prawa materialnego z poszczególnych dziedzin w połączeniu z odrębnościami proceduralnymi funkcjonującymi w tych postępowaniach. Zjazdy dotyczące postępowania nieprocesowego powinny zostać połączone z problematyką prawa rzeczowego i spadkowego. Zjazdy poświęcone prawu gospodarczemu powinny obejmować m. in. tematykę Kodeksu spółek handlowych, prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego oraz umów najczęściej występujących w obrocie gospodarczym (np. leasing, agencja, faktoring).

3.2. Zakres merytoryczny

Zajęcia typu A (*case method*) powinny stanowić ok. 10 % godzin dydaktycznych w bloku cywilnym, zajęcia typu B (praca z aktami) od 35 do 40%, zajęcia typu C (zajęcia uzupełniające) ok. 10%, zajęcia typu D (symulacje) ok. 5%, zajęcia typu E (seminarium przed sprawdzianem) – ok. 2%, zajęcia typu F (repetitorium) – ok. 5%, zajęcia typu G (kazusy) – ok. 40%, zajęcia typu H (seminarium po sprawdzianie) – ok. 2% godzin. Propozycja w zakresie liczby godzin przeznaczonych na dany typ szkolenia podyktowana być powinna

przede wszystkim specyfiką omawianej problematyki, która determinuje określony typ zajęć np. konieczność wykładu (zajęcia typu C), czy repetytorium (zajęcia typu F) przy zagadnieniach prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, prawa międzynarodowego i unijnego albo potrzeba zajęć typu G i B przy problematyce postępowania nakazowego i upominawczego, postępowania klauzulowego, zabezpieczającego i egzekucyjnego. Symulacja rozprawy wydaje się celowa tylko na niektórych zjazdach np. po zjeździe, który dotyczy postępowania przed sądem pierwszej instancji i postępowania dowodowego. Uzasadnione jest przeprowadzenie symulacji z uwzględnieniem technik negocjacyjnych i autoprezentacji. Po zjeździe, którego problematyka dotyczy zakończenia postępowania i uzasadniania orzeczeń, celowość symulacji wynika z konieczności nabycia przez aplikantów umiejętności wygłaszania uzasadnień.

Przedmiotem poszczególnych zjazdów powinny być następujące zagadnienia prawa procesowego: wszczęcie postępowania cywilnego ze szczególnym uwzględnieniem czynności związanych ze wstępnym badaniem pozwu; czynności sądu i sędziego po skutecznym wniesieniu pozwu, postępowanie nakazowe, upominawcze, EPU, postępowania transgraniczne, postępowanie uproszczone; czynności sądu i sędziego związane z przygotowaniem do rozprawy; postępowanie dowodowe przed sądem pierwszej instancji; przebieg rozprawy przed sądem pierwszej instancji i wyrokowanie; uzasadnienie orzeczeń, postępowanie klauzulowe i egzekucyjne; środki zaskarżenia; problematyka kosztów sądowych w sprawach cywilnych.

Podczas każdego zjazdu powinna być omawiana problematyka prawa materialnego uregulowana w Kodeksie cywilnym oraz z zakresu prawa konsumenckiego, prawa spółdzielczego, ochrony praw lokatorów, prawa wekslowego i innych ustaw.

Osobne zjazdy powinny zostać poświęcone sprawom rodzinnym rozpoznawanym w ramach procesu i postępowania nieprocesowego, a także ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich; postępowaniu nieprocesowemu ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień prawa rzeczowego, spadkowego i spraw działowych; prawu pracy i ubezpieczeń społecznych; prawu gospodarczemu, handlowemu, upadłościowemu i restrukturyzacyjnemu oraz rejestrowemu.

Problematyka dotycząca udzielenia zabezpieczenia powinna, co do zasady, zostać omówiona w ramach różnych zjazdów, co pozwoli uwzględnić specyfikę zagadnień materialnoprawnych, których ma dotyczyć zabezpieczenie.

3.3. Zagadnienia szczegółowe

Program z zakresu prawa materialnego cywilnego powinien uwzględniać następujące zagadnienia:

A. Zagadnienia ogólne:

pojęcie sprawy cywilnej, zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych, reprezentacja, formy czynności prawnych, wady czynności prawnych z uwzględnieniem ich zaskarżalności, ciężar dowodu w ujęciu materialnym, odsetki, rodzaje dokumentów z uwzględnieniem weksła, warunek, termin, przedawnienie roszczeń, waloryzacja świadczenia, wielość dłużników i wierzycieli, przejęcie długu, zbycie wierzytelności, potrącenie, domniemania prawne, pojęcie dobrej i złej wiary, prawo pierwokupu, bezpodstawne wzbogacenie, materialne przesłanki powództwa opozycyjnego i interwencyjnego.

B. Zobowiązania umowne:

wykładnia oświadczeń woli, wykonanie zobowiązań, odstąpienie od umowy, szkoda i kara umowna, umowy przedwstępne i zobowiązujące, zadatek, umowa o dzieło, umowa zlecenia, umowa sprzedaży, gwarancja, rękojmia, umowa ubezpieczenia, umowy z udziałem konsumentów (w tym zawierane na odległość, kredyt konsumencki, wzorce umów i klauzule abuzywne), umowa pożyczki, umowa darowizny, umowa przekazania gospodarstwa rolnego, umowa o dożywocie, najem (z uwzględnieniem wstąpienia w stosunek najmu), dzierżawa, ochrona praw lokatorów.

C. Prawo rzeczowe:

własność, współwłasność, roszczenia uzupełniające właściciela, zarząd i korzystanie z nieruchomości wspólnej z uwzględnieniem podziału *quoad usum*, posiadanie, użytkowanie wieczyste, zasiedzenie, służebności, hipoteka, rozgraniczenie, zastaw, uwłaszczenie, prawo geodezyjne i kartograficzne (elementy), księgi wieczyste (elementy), przewłaszczenie na zabezpieczenie, zniesienie współwłasności (sposoby, dopuszczalność podziału nieruchomości w świetle ustawy o gospodarce nieruchomościami, ustanowienie służebności gruntowych, osobistych oraz innych praw w postępowaniu działowym), prawo spółdzielcze (elementy), ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych (elementy), ustawa o własności lokali.

D. Czyny niedozwolone:

pojęcie deliktu, zasady i wyłączenie odpowiedzialności, odpowiedzialność za wypadki komunikacyjne, odpowiedzialność za błąd w sztuce lekarskiej oraz za zakażenia szpitalne, odpowiedzialność za szkody wyrządzone działaniami władzy publicznej, materialne przesłanki dowodu *prima facie*, ochrona dóbr osobistych i innych praw niemajątkowych (prawo prasowe, prawo autorskie, prawo własności przemysłowej – elementy).

E. Prawo spadkowe:

uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu w aspekcie otwarcia spadku, dziedziczenie ustawowe, rozrządzenia testamentowe, oświadczenia spadkowe, zachówek, wykonanie zapisu, uznanie za niegodnego dziedziczenia, umowy dotyczące spadku, odpowiedzialność za długi spadkowe, skład masy spadkowej, dział spadku.

F. Prawo rodzinne:

małżeńskie ustroje majątkowe, wspólność majątkowa, rozdzielność majątkowa, rozdzielność majątkowa z wyrównaniem dorobków, ustanie wspólności majątkowej, ustanie małżeństwa, separacja, pojęcie majątku wspólnego, podział majątku wspólnego z uwzględnieniem ustalenia nierównych udziałów oraz rozliczenia nakładów i pożytków, alimenty, pochodzenie dziecka, przysposobienie i rozwiązanie przysposobienia, władza rodzicielska (odpowiedzialność rodzicielska) z uwzględnieniem pozbawienia, ograniczenia, zawieszenia władzy rodzicielskiej, piecza zastępcza, zarząd majątkiem dziecka, rozstrzygnięcia o istotnych sprawach dziecka, sprawy dotyczące uregulowania i wykonywania kontaktów z dzieckiem, sprawy o odebranie dziecka, opieka i kuratela, sprawy o ubezwłasnowolnienie, ustawa o ochronie zdrowia psychicznego (elementy) ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (elementy), sprawy nieletnich (zakres podmiotowy i przedmiotowy, środki wychowawcze, środki lecznicze, środek poprawczy), warunki i zasady orzeczenia wobec nieletniego kary, nakładanie obowiązków na rodziców lub opiekunów, stosowanie środków tymczasowych oraz umieszczenie nieletniego w schronisku dla nieletnich.

G. Prawo gospodarcze i handlowe:

firma i jej ochrona, zasady funkcjonowania spółek prawa handlowego osobowych i kapitałowych ze szczególnym uwzględnieniem zasad reprezentacji, sposobu powoływania

i odwoływania organów, zakresu kompetencji poszczególnych organów, zasad podejmowania uchwał, skutków niepodjęcia uchwały wymaganej przepisami prawa bądź postanowieniami umowy (statutu), odpowiedzialności za długi, sprzedaży udziałów lub akcji, wnoszenia, podwyższania i obniżania kapitału, wyłączenia wspólnika, zaskarżania uchwał, umowa spółki cywilnej, umowa leasingu, umowa o roboty budowlane, umowa rachunku bankowego, umowa ubezpieczenia, umowa agencyjna, umowa przewozu, umowa spedycji, umowa faktoringu, umowa konsorcjum, ustawa o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, klauzule waloryzacyjne, własność przemysłowa (elementy), ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (elementy), ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów (elementy).

H. Upadłość i restrukturyzacja:

materialnoprawne zagadnienia dotyczące postępowań w przedmiocie ogłoszenia upadłości oraz postępowań restrukturyzacyjnych, zdolność upadłościowa i restrukturyzacyjna, legitymacja materialna i formalna, pojęcie niewypłacalności i skutki prawne przekroczenia terminu do złożenia wniosku o ogłoszenia upadłości (odszkodowawcze, karne i sprawy zakazowe), pojęcie masy upadłości oraz masy układowej i sanacyjnej w postępowaniach upadłościowych i restrukturyzacyjnych, status prawny upadłego oraz syndyka masy upadłości; status prawny dłużnika oraz nadzorcy sądowego i zarządcy w postępowaniach restrukturyzacyjnych, tryb tworzenia list i spisów wierzycieli oraz skutki prawne ich zatwierdzenia, formy zaspokojenia wierzycieli w postępowaniu upadłościowym i restrukturyzacyjnym (plany podziału funduszy masy upadłości i skutki zatwierdzenia zawartych układów), zaskarżanie czynności prawnych dokonanych w stosunku do masy upadłości.

I. Prawo pracy:

przywrócenie do pracy na skutek rozwiązania umowy za wypowiedzeniem, bez wypowiedzenia oraz na podstawie ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (tzw. zwolnienia grupowe), ustalenie istnienia stosunku pracy (stosunek pracy a umowa cywilnoprawna), roszczenia pracownicze z pozaumownych stosunków pracy (powołanie, mianowanie, wybór), wynagrodzenie za pracę (zasady ustalania wynagrodzenia za pracę z uwzględnieniem innych świadczeń związanych z pracą, np. diety z tytułu podróży służbowych), ochrona wynagrodzenia za pracę z uwzględnieniem roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności

pracodawcy, regulaminy wynagrodzeń, układy zbiorowe pracy, sprawy o odszkodowanie związane z dyskryminacją i mobbingiem, czas pracy, normy i ogólny wymiar czasu pracy, systemy i rozkłady czasu pracy, wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, za dyżury pracownicze (w tym medyczne), wynagrodzenie kierowców w transporcie międzynarodowym, wynagrodzenie za pracę w porze nocnej i w święta, odszkodowanie za naruszenie zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy, odszkodowanie z tytułu odpowiedzialności materialnej pracowników, równe traktowanie i zakaz dyskryminacji w prawie pracy, ochrona pracowników w razie transferu zakładu pracy i przejęcia pracowników, ochrona roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, czas pracy, organizacja czasu pracy, ustawa o zwolnieniach grupowych (elementy), ustawa o związkach zawodowych (elementy), pojęcie wypadku przy pracy.

J. Ubezpieczenia społeczne:

zasady podlegania ubezpieczeniu społecznemu, składki na ubezpieczenie społeczne (zdrowotne, emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe), zasady ustalania prawa do świadczeń, zwrot świadczeń nienależnie pobranych, ubezpieczenia wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie oraz świadczenia przysługujące z tego tytułu, ubezpieczenia emerytalne i rentowe, świadczenia z tytułu wypadków przy pracy przysługujące od organu rentowego, ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych, ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników (elementy), ustawa o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, ustawa o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

4. Blok administracyjny

4.1. Uwagi ogólne

Szkolenie w bloku administracyjnym powinno być realizowane w ramach 1 zjazdu i skoncentrować się na najbardziej istotnych i przydatnych w pracy orzeczniczej sędziego problemach. W obszarze proceduralnym dotyczy to przede wszystkim zagadnień wydawania rozstrzygnięć administracyjnych, ich prawidłowości i skutków wadliwości tych rozstrzygnięć, a także istoty i zakresu sądowej kontroli administracji. W obszarze materialnoprawnym z kolei, za niezbędne uznać należy przedstawienie zagadnień wybranych regulacji prawnych posiadających związek ze stosowaniem norm prawa cywilnego.

4.2. Prawo administracyjne proceduralne

W obszarze proceduralnym za istotne uznać należy przedstawienie następujących zagadnień: model postępowania administracyjnego; pojęcie strony postępowania administracyjnego; instytucja bezczynności i przewlekłości postępowania administracyjnego; cechy postępowania dowodowego w postępowaniu administracyjnym; konstruowanie decyzji administracyjnej i możliwe błędy w tym zakresie; instytucja milczenia organu oraz milczącego załatwienia sprawy; zagadnienie wstępne w postępowaniu administracyjnym i sądownoadministracyjnym; problematyka nakładania administracyjnych kar pieniężnych (ze szczególnym uwzględnieniem zbiegu odpowiedzialności karnej i administracyjnokarnej); stosowanie nadzwyczajnych trybów postępowania administracyjnego i ich wzajemnych relacji oraz relacje do postępowania przed sądem administracyjnym.

W trakcie zjazdu aplikanci powinni zostać zapoznani z problematyką dekodyfikacji postępowania administracyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki postępowania podatkowego i różnic zachodzących pomiędzy tym postępowaniem, a postępowaniem ogólnym jurysdykcyjnym zawartym w Kodeksie postępowania administracyjnego. Za pożądane uznać należy przedstawienie podstawowych (ogólnych) założeń konstrukcyjnych tzw. procedur hybrydowych (tj. wydawania rozstrzygnięć administracyjnych przez Prezesa UOKiK oraz regulatorów rynkowych i ich dalszej weryfikacji w trybie postępowania cywilnego). Za istotny aspekt kształcenia uznać należy również przedstawienie wybranych zagadnień związanych z problematyką rozgraniczenia jurysdykcji sądów powszechnych i sądów administracyjnych.

Kształcenie w obszarze proceduralnym powinno zająć ok. 16 godzin, czyli ok. 40% godzin dydaktycznych w ramach bloku administracyjnego. Metody szkoleniowe to zajęcia typu A (*case method*) – ok. 60 % oraz zajęcia typu G (kazusy) – 25-30%.

4.3. Prawo administracyjne materialne

W obszarze prawa materialnego za uzasadnione uznać należy przedstawienie następujących zagadnień:

- administracyjnoprawnej sytuacji osób fizycznych, w tym problematyki akt stanu cywilnego oraz prawa o cudzoziemcach;

- administracyjnoprawnej regulacji ochrony danych osobowych i informacji oraz dostępu do informacji, w tym problematyki dostępu do informacji publicznej, ochrony informacji niejawnych i innych tajemnic prawnie chronionych;

- administracyjnoprawnej regulacji inwestycji, w tym: planowania i zagospodarowania przestrzennego, prawa budowlanego, prawa zamówień publicznych, wybranych elementów prawa ochrony środowiska i ochrony zabytków.

Kształcenie w obszarze materialnoprawnym powinno zająć ok. 60% godzin dydaktycznych w ramach bloku administracyjnego, czyli ok. 24 godzin. Metody szkoleniowe to zajęcia typu C (uzupełniające) - ok. 20%, zajęcia typu F (repetitorium) - ok. 10 %, zaś pomiędzy zajęciami typu A i G powinna być zachowana równowaga, czyli po ok. 30%.

5. Blok podsumowujący

Na zakończenie aplikacji proponuje się przeprowadzenie 2 zjazdów stanowiących podsumowanie i powtórzenie całości omówionej problematyki ze szczególnym uwzględnieniem przygotowania do egzaminu. Podczas tych zjazdów powinny zostać omówione zagadnienia materialnoprawne i procesowe, co do których aplikanci zgłosili potrzebę ich powtórzenia oraz nowe problemy powstałe np. na skutek nowelizacji przepisów. Zajęcia powinny być przeprowadzone w formule zbliżonej do egzaminu sędziowskiego.

V. WERYFIKACJA EFEKTÓW KSZTAŁCENIA

1. Sprawdziany

Sprawdzian powinien w sposób obiektywny i adekwatny weryfikować wiedzę i umiejętności aplikanta nabyte na zjeździe i podczas praktyk oraz służyć przygotowaniu do systematycznego samokształcenia niezbędnego w służbie sędziego.

Sprawdzian, co do zasady, przeprowadza się po każdym zjeździe, jednakże z uwagi na specyfikę niektórych zjazdów dopuszczalne jest odstępstwo od tej zasady. Uzasadnione jest odstępstwo od przeprowadzenia sprawdzianu po zjeździe dotyczącym zagadnień dotyczących funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, etyki zawodów prawniczych, psychologicznych aspektów przygotowania do służby sędziowskiej, a także zjeździe dotyczącym ogólnych zagadnień prawa międzynarodowego oraz po zjeździe z zakresu prawa i postępowania administracyjnego.

Sprawdzian powinien odbyć się na zjeździe następującym po tym, którego problematyka jest przedmiotem sprawdzianu. Prace powinny być sprawdzone najpóźniej do rozpoczęcia kolejnego zjazdu. Czas trwania sprawdzianu powinien być określony w godzinach zegarowych i dostosowany do obszerności problematyki, którą obejmuje. Powinien mieścić się w przedziale od 2-6 godzin dydaktycznych.

Sprawdzian powinien odbywać się w formie pisemnej, a jego przedmiotem powinno być opracowanie decyzji procesowych na podstawie akt sprawy, tej samej dla wszystkich aplikantów. Nie na każdym sprawdzianie decyzja procesowa oznaczać powinna sporządzenie wyroku lub postanowienia z uzasadnieniem. Poszczególne sprawdziany mogą dotyczyć także innych kwestii, np. zdiagnozowania braków formalnych pozwu i wydania stosownych zarządzeń, zidentyfikowania okoliczności spornych wymagających przeprowadzenia dowodów, kwalifikacji wskazanego stanu faktycznego do zakresu zastosowania właściwych norm prawnych. Wskazane jest, aby co najmniej cztery sprawdziany (dwa w bloku karnym i dwa w bloku cywilnym) były zbliżone formą do egzaminu sędziowskiego i polegały na sporządzeniu wyroku (postanowienia) wraz z uzasadnieniem.

Przygotowanie sprawdzianu powinno odbywać się według ściśle określonych reguł służących zachowaniu transparentności. Osiągnięcie tego postulatu możliwe jest przez: opracowanie założeń do sprawdzianu przekazywanych aplikantom przed jego przeprowadzeniem, kodowanie prac oraz te same kryteria i szczegółowe zasady oceny pracy sprawdzianowej. Sprawdzian powinna przeprowadzić komisja złożona z 3 do 5 osób, powołana przez Dyrektora KSSiP spośród wykładowców prowadzących zajęcia dla aplikantów na zjeździe, którego dotyczy przedmiot sprawdzianu. Komisja powinna przygotować założenia do sprawdzianu, które muszą być zgodne z jego tematem określonym w programie aplikacji i skorelowane z tematyką zjazdu, a w szczególności z przygotowanymi przez wykładowców konspektami do przeprowadzenia poszczególnych zajęć. Z zakresu sprawdzianu nie powinno się eliminować tych instytucji prawnych, które stanowiły przedmiot poprzednich zjazdów. Założenia opracowane przez komisję powinny być opublikowane na stronie internetowej Krajowej Szkoły najpóźniej 2 tygodnie przed sprawdzianem. Komisja powinna opracować również zasady oceny pracy sprawdzianowej tj. wskazanie opisowych kryteriów pozwalających na uzyskanie pięciu punktów w odniesieniu do konkretnej sprawy, będącej przedmiotem sprawdzianu (z perspektywy formalnej, merytorycznej i językowej).

2. Egzamin sędziowski

Zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz. U. z 2017 r. poz. 146, z późn. zm.) aplikanci przystępują do egzaminu sędziowskiego nie później niż w terminie miesiąca od dnia ukończenia aplikacji sędziowskiej. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu sędziowskiego jest uzyskanie pozytywnych ocen ze wszystkich sprawdzianów i praktyk objętych programem aplikacji (art. 32 ust. 2 ustawy).